

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Controversiarvm Omnivm Hvivs Ævi Lvthero-Calvinisticarvm Libri Tres

Coppenstein, Johann Andreas

Mogvntiæ, 1627

LXXI. An Leges Ciuiles poßint in conscientia obligare?

urn:nbn:de:hbz:466:1-35233

qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Non sine causa hac gladium portat.

AD II. Abusus rei est abutentium noxa, rei; bonitati nil adimit. Sic foret instituta à Christo potestas etiam Ecclesiastica etiam eliminanda; vt quâ multi sint abusi: item matrimonium. &c. Vnde, 1. Pet. 2. *Subditi estote omni tempore Dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discoloris.*

AD III. Iudæis non ob imperfectiorem permissus est magistratus; sed ob ins diuinum, & naturale. &c.

AD IV. Quin ideo Deus fecit mulierem ex viro, & non creauit viros multos; vt ex vno omnes nati scirent esse ordinem debere & præfecturam, talia libertate arbitrii cuiusque. Peccatum verò induxit dominatum Coactionis, non Directionis; nam hic & in statu innocentie fuisset: Christus autem nos liberauit à seruitute peccati, non principatus.

Atque in istis sentiunt nobiscum Lutheri-Caluinistæ. Sicut & in hoc: Dominium & in impiis esse posse.

QVÆSTIO LXXI.

Potestas politica an possit condere leges in conscientia obligantes?

WALDENSES olim, & ANABAPTISTÆ hodie, negant licere Magistratui ciuiles condere leges: iudicia exercere: Punire improbos.

SVADENT istis. 1. Matth. 5. *Si quis voluerit oculos iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, da ei & pallium.* 2. 1. Corinth. 6. *Delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Cur non magis fraudem patimini? Quare non magis iniuriam accipitis?* 3. *Dicitur est antiquis, Matth. 5. oculus pro oculo.*

dentem pro dente: Ego autem dico vobis, Non resistere malo. Matth. 26. Omnes, qui acciperint gladium, gladio peribunt.

AUTOR. Christiano Magistratui licet condere leges. 1. Teste S. Scriptura, in meo *Antichristo* p. 2. q. 30. 2. Ratio. Quia ciuili vitæ, cum sit socialis, necessaria est directio & regula suarum actionum in consuetudine, commerciis, obedientia. &c. Natura verò cum solū generalia ostendat principia; sunt hominibus particularia ex iis deducenda ac proponenda. Nec sufficit lex Euangelii; vt quæ sit de diuinis; de humanis igitur humanas leges dare est hominis, à Deo cæteris præpositi. Vnde, *Legibus antiquis vestat Romani, Viriug.* 3. Libertas Christiana postulat leges ciuiles, quibus, post Deum, conseruetur à peccato, Libertati veræ contrario. Teste Scriptura in Antichristo. 4. Lex diuina non pugnat cum libertate Christiana; quia Adæ creato libero, lex data est, Genes. 2. *De ligno scientia boni & mali non comedes.* Ergo nec humana lex pugnat cum libertate: quia quoad obligationem diuinam & lex humana sunt æquales.

II. IUDICIA EXERCERE licet Christianis Principibus: Nil enim prodesse leges, nisi licita forent iudicia. At leges tolli nequeunt: ergo nec iudicia. Ps. 2. *Reges intelligite, qui iudicatis terram. Deut. 16. Iudices & Ministros constitues in omnibus portis, vt iudicent populum iusto iudicio.* 1. Corinth. 6. *Secularia iudicia si habueritis, contemibiles, qui sunt in Ecclesia, hos constituite ad iudicandum. Sic non est sapiens quisquam in vobis, qui iudicare possit fratrem suum?*

Gg 2 Dico

DICO AD I. Augustinus epistola 5. ait. *Ibidem dicitur: Si quis te percusserit in unam maxillam, prebe ei & alteram.* Christus tamen ipse percussus non prebuit alteram; docens Consilia non esse Præcepta.

AD II. Necessè est, quia delicta fiunt, vt & iudicia exerceantur. Non igitur hæc arguit; sed illa.

AD III. Lex vetus permisit talionem; Christus hanc sustulit, aiunt S. Patres. Dein; ait S. Thomas in 3. dist. 30. *Dictum antiquis, oculum pro oculo:* Non reprehendit legem, aut talionem; sed prohibet priuatis appetitum vindictæ, quem ex ea lege Pharisei licere contendebant. Istud, *Non Resistere malo,* intelligitur non offensiuè, sed Defensiuè resistendum.

III. **PVNIRE** licet perturbatores Instorū. Gen. 9. *Qui effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.* Matt. 26. *Qui acceperit gladium, iniuste; gladio peribit.* Rom. 13. *Non sine causa gladium portat: minister enim Dei est Magistratus.*

Atque ista prolixè etiam docet contra Anabaptistas Calvinus *Instit. libr. 4. cap. 20.*

II. **CALVINVS** *Instit. l. 4. c. 10. §. 5.* Negat Leges ciuiles obligare in conscientia.

SVADET istis. 1. Politica potestas est temporalis; ergo nil ei cum conscientia. 2. Finis legum est Pax æterna: at hæc Dei est; nõ regis. 3. Quia Rex non iudicat de internis. 4. Rex non absoluit: ergo nec ligat. 5. Bis puniretur peccatum, hic, & isthic. 6. Rex inferre nequit pœnam spiritalem; ergo nec ad eam obligare. 7. Rex plerunque non intendit obligare ad culpam.

AUTOR. Lex humana & diuina differunt firmitate: nam illa potest, hæc nequit abrogari: Obligatione non differant.

1. Quia, vis obligatiua est de essentia Legis, vt regulæ morum, à qua recessus fit in peccato. Nec enim lex ideo solum obligat, quia est diuina; nam sic omnes æqualiter ligarent leges diuinæ: cum ætius illa liget, cuius violatio magis est contraria fini legis, scilicet charitati. 1. *Timoth. 1.*

2. Quia lex diuina & humana sic differunt vt Lex, Papæ & Legati, Regis, & Proregis: at hæc nihil differunt in obligatione conscientiarum.

3. Sæculares Principes obligare possunt ad pœnam, ergo & ad culpam. Nam ait Aug. l. 1. retract. c. 9. *Omnis pœna, si sit adest, pœna peccati est.*

4. Sic Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non enim est potestas, nisi à Deo.* 2. *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* 3. *Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt æternam, aiunt hic Patres.* 4. *Idcirco necessitate subditi estote.* 5. *Non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Minister enim Dei sunt.* 1. *Pet. 2.* *Subiiciti estote propter Deum.*

DICO AD I. II. III. Ex istis sequitur, Magistratum politicum non posse obligare, nisi ad actus temporales & externos: non autem, non posse in hisce obligare conscientiam. Quia lex quæ regula est, ab ea deuiare nefas est. Sicque potestas temporalis producit effectum spiritalem; quia lex & potestas in se sunt res spirituales.

AD IV. & VI. Rex non potest absoluerè, aut punire pœna spiritali; at potest ad hanc obligare; quia pollet auctoritate Dei. Dein; lex obligat ad pœnã æternam, non quia politica est; sed vt lex est ministri Dei. Ad

AD V. Peccatum potest à pluribus puniri, quando plures offendit.

AD VII. Obligare pendet ex libera intentione Legislatoris.

Q V Æ S T I O LXXII.

An Christianis belligare fas contra hostes?

MANICHÆI docebant bellum ex natura illicitum esse. Sic & Anabaptistæ, & Oecolampadius. &c. Huc plures adducit S. Patres Erasmus, apud Bell. lib. 3. cap. 14.

LUTHERVS ART. 34. negat licitum Christianis contra Turcam gerere bellum.

SYADET istis. 1. Quia Voluntas Dei est, v. à Turca, et flagello puniamur. 2. Dei autem voluntati resistere nefas. 3. Quia Ecclesiæ utilior est tribulatio, quam pax. Vnde SCRIP. de matrimonio, cul. at morem ecclesiæ orantis pro pace. 3. Quia, ait *arsic. 34.* Pontifici sunt peiores Turcis: at stultum est, pro peioribus contra meliores Turcas pugnare.

AV T O R. Odium in Papam huc impulit Lutherum.

DI C O A D I. Permittit Deus nos exerceri, hoc sine, vt conuertamur à peccatis, non vt pereamus: Itaque vult vt resistamus molienti nobis interitum, quem Deus non vult. Immittit pestem; non vult tamen ei non resisti.

AD II. Quia tribulatio periculosa est, idcirco eam deprecari iubemur. *Matth. 6. Et ne nos inducas. &c.* Iubemur, *1. Timoth. 2.* Orare pro regibus & pace.

AD III. Absurditatem suam Lutherus, *l. de Visit. Saxon.* postea reuocauit.

Q V Æ S T I O LXXIII.

An Principis sit dare libertatem Religionis, specie Conciliationis?

ET HINC omnes Philosophorum sectas admittebant, ait *Aug. 1. 18. de Ciuit. c. 51.* Themistius Philosophus Valenti Imperatori suavit, gratari Deo sectarum esse varietatem, dum ita modis pluribus colitur,

et, sicque pluri, quò difficilius cognoscitur.

PROTESTANTES Spiræ anno 1526. se obtinuisse feruntur libertatem religionis.

SYADENT istis. 1. Quia fides est libera. 2. Quia donum Dei est. 3. Quia experientia constat, cogendo nil profici. 4. Quia Christiani Iudeos, et si hostes, semper tolerauerunt.

AV T O R. Principis est tueri Catholicam Religionem; non alterius permittere libertatem.

1. Quia, *Prouerb. 20. Rex, qui sedet in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo. Item, Dissipat impios hæreticos, Rex Sapiens. Psal. 2. Reges erudimini, qui iudicatis terram; seruite Domino in timore.*

2. *Apocal. 2.* culpatur Angelus Pergami habens tenentes doctrinam Nicolaitarum. &c.

3. Contra libertatem eam fancierunt Papæ, decreuerunt Imperatores. Solum tres Imperatores eam indulserunt: Iouinianus, ideo grauerà Concilio Antiocheno reprehensus. Valens, sed Arianus; & Iulianus Apostata.

4. Rationes sunt. 1. Quia, potestas secularis, & spiritalis sunt iunctæ in Ecclesiâ, sicut corpus & anima: ac huic illud parere debet præterquam protectionem. Cùm autem dissensio in fide sit Ecclesiæ dissolutio, vinculum enim illi est confessio fidei, ideo fidei libertas ei exitialis est.

2. Quia, *Deut. 17.* iubentur occidi, qui non obediunt Sacerdoti. Et, *cap. 18.* pseudoprophetæ exterminari: Et, *Aug. ep. 18.* 50 affert exempla Ezechiel, Iosaphat, Iosifæ, &c. destruentium lucos, idolorum sana; populumque ad verum Dei cultum cogentium. 3. Quia, Pax reipublicæ dissoluitur varietate religionum, subnascitur cuique mutua diffidentia: & sic regnum in se diuisum desolabitur.

4. Quia, libertas credendi est libertas errandi in re o-